

Norge har klart det før, med vannkraft og olje. Kan vi klare det igjen?

Det tredje vendepunktet

Bjørgulv Braanen
KOMMENTAR

Denne uka presenterte arbeidsgruppa Grønn Industri 21 – et samarbeid mellom Manifest, Aker, Fremtiden i våre hender og fagbevegelsen – en rapport skrevet av den kjente økonomen Mariana Mazzucato. Hun er rådgiver for en rekke regjeringer, FN, EU og OECD. I rapporten, «Den grønne giganten: Industri-satsing for Norge», kommer hun med flere forslag til hvordan vi kan gjennomføre det grønne skiftet. Norge har gode forutsetninger, hevder hun, fordi staten i motsetning til flere andre land, fremdeles har mange virkemidler og eierposisjoner, selv om den statlige styringen er svekket de siste tiårene. Den norske staten har også ved tidligere korsveier ledet an i store industrielle omstillinger ved å ta på seg en entreprenørrolle. Det skjedde med hjemfallsretten for vannkrafta for over 100 år siden og i oljepolitikken på begynnelsen av 1970-tallet. Da ble det slått fast at det overordnede målet var nasjonal kontroll og styring. Verdiene skulle komme hele samfunnet til gode. Mazzucato mener det grønne skiftet vi nå står overfor, kan bli Norges tredje industrielle vendepunkt.

Mazzucatos budskap blir tatt godt mot av de rødgrønne partiene i Norge, som håper å vinne regjeringsmakt ved høstens valg. På ett punkt er de likevel litt skeptiske. Mazzucato er opptatt av at midler fra oljefondet bør brukes til en grønn omstilling, men Espen Barth Eide (Ap) og Sigbjørn Gjelsvik (Sp), som sammen med Marie Sneve Martinussen (Rødt) deltok i en samtale med Manifests Magnus Marsdal etter presentasjonen av rapporten tirsdag, var ikke så lystne på å slå hull på oljeformuen. De mener det ikke først og fremst er penger Norge mangler.

De siste 100 årene har staten alltid spilt en stor rolle for industrireisningen i Norge, muligens fordi det norske borgerskapet ikke har vært like sterkt som i andre land. I dag er også finanskapitalens makt over markedene så stor at det svekker viljen og evnen til langsiktige,

VIL BRUKE STATEN AKTIVT: Mariana Mazzucato er en av arkitektene bak EUs Green Deal. Her på Technoport i Trondheim i 2019.

FOTO: JO SKÅRDERUD

strategiske investeringer, som ikke gir rask avkastning og øker aksjeværdien. Ved å peke ut retningen og satse kapital kan staten utløse private investeringer.

Norge er i dag i økende grad avhengig av oljevirsomheten. Politikerne har vært opptatt av ikke å bruke for mye oljepenger for å unngå den hollandske syken. Marie Sneve Martinussen fra Rødt

Mazzucato mener staten kan etablere nye selskaper, som den gjorde med Statoil, eller den kan bruke eiermakta i eksisterende statlige foretak, for å få i gang den grønne omstillingen. Selskapene bør styres ved at de gis såkalte «missions», samfunnsoppdrag. Blant tiltakene hun foreslår er:

■ En grønn industribank som kan kanalisere investeringer til grønne næringer og

■ Opprette et klima- og industridepartement for å koordinere og gjennomføre den grønne industrisatsingen. Det er en idé flere har kommet med. Chr. Anton Smedshaug foreslo nylig i Klassekampen et eget industridepartement:

«En reell omstilling uten en reorientert stat er umulig. Et viktig redskap vil være å reetablere et industridepartement som koordinerer områdene som trengs for å få ny verdiskaping og lavere oljeavhengighet», skrev han.

Det er et ideologisk klimaskifte på gang i den økonomiske politikken, der stadig flere er opptatt av å bruke staten mer offensivt og aktivt. Aps Espen Barth Eide har lenge snakket om denne vendingen. En av de mest profilerte talspersonene for den statlige «aktivismen» er nettopp Mariana Mazzucato, som Barth Eide har latt seg inspirere av. Men hun blir møtt av skepsis og motstand fra mer markedsorienterte økonomer. I Dagens Næ-

ringssliv pågår det for tida en debatt om statlig engasjementspolitikk, der Ole Kvaløy, dekan og professor i samfunnsøkonomi ved Handelshøgskolen ved Universitetet i Stavanger, har gått til kraftige angrep på Mazzucato. Han skriver at vi ikke trenger «nye, svakt funderte ideer om statsaktivismen for å løse klimaproblemet, og heller ikke ny grunnleggende økonomisk teori». Han hevder at Mazzucatos tankegods «går på tvers av bunnsolid samfunnsøkonomisk teori og empiri knyttet til markeders funksjonsmåte, og til grensene for statlig eierskap». «Det er i det hele tatt litt for mye 'rethinking economics' blant politikere og tankesmier om dagen», hevder økonomiprofessoren.

I samtalen mellom Martinussen, Gjelsvik og Barth Eide var tonen en helt annen. Barth Eide mener synet på statens rolle er blant de viktigste skillelinjene mellom høyre- og venstresida i dag.

«Nå må vi lage et strategisk program. Vi på venstresida er enige om at vi trenger en mer aktiv stat for å sette Norge på rett kurs», sier han. Og man trenger ikke være spåkone for å sette penger på at det kommer et klima- og industridepartement hvis det blir regjeringsskifte.

Bjørgulv Braanen
bjorgulv.braanen@klassekampen.no

«Sp og Ap er skeptiske til å slå hull på oljefondet. Det er ikke først og fremst penger Norge mangler»

påpeker at vi likevel er offer for sykdommen fordi den øvrige industrien sakker akterut. Industriproduksjonen andel av verdiskapingen er bare halvparten av hva den er i andre nordiske land. I en rapport fra AgriAnalyse skriver Margaret Eide Hillestad og Chr. Anton Smedshaug at i EU står industrien for 14 prosent av verdiskapingen, og målet er at den skal øke til 20 prosent. Sverige er på samme nivå som EU, mens Norge ligger på 7 prosent. I dag står Norges industriinvesteringer stille på 26 milliarder kroner. Målsetting bør være å øke investeringene til 40 milliarder kroner for å få reell vekst.

mobilisere privat kapital.

■ Equinor tas av børs og omdannes til oppdragsorientert stateid selskap som kan bli et lokomotiv i den grønne omstillingen.

■ Opprette et statlig holdningselskap, som skal sørge for et effektivt og koordinert eierskap i selskaper staten eier eller har andeler i.

■ Bruke offentlige anskaffelser aktivt for å sikre ny industri, arbeidsplasser og grønn omstilling. I 2017 utgjorde offentlige anskaffelser 523 milliarder kroner, mer enn 16 prosent av BNP.

Et spesielt greit eksempel på hvordan denne muligheten ikke utnyttes, var Havforskningsinstituttet,